

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România

INSTITUTUL PENTRU
STUDIAREA PROBLEMELOR
MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

400697 Cluj Napoca
Str. Gavril Muzicescu, nr. 5
Tel: 0364 103 154; 0364 116 261
Fax: 0364 103177
E-mail: office@ispmn.gov.ro
www.ispmn.gov.ro

▪ cărți

Bălan, Emanuel: *Evreii din județele Neamț, Roman și Bacău în timpul guvernării Antonescu în perioada 1940-1944*. Editura Universitară, 2025. 506 p.

„Originalitatea acestei cercetări rezidă în valorificarea și completarea informațiilor inedite găsite în fondurile documentare, dar și în memoriile publicate sau aflate în manuscris, în calitate de mărturii ale evreilor participanți la evenimentele din perioada 1940-1944.

Având în vedere că tema comunității evreiești din județele Neamț, Roman și Bacău în timpul regimului Antonescu a fost puțin cercetată, fiind neglijate aspectele referitoare la munca obligatorie, deportarea, internarea în lagăre de ostatici, atitudinea față de autorități, considerăm că rezultatele obținute prin valorificarea surselor de arhivă reprezintă o noutate științifico-istoriografică. Originalitatea lucrării este dată de sursele arhivistice consultate, multe dintre acestea (peste 300) fiind introduse pentru prima dată în circuitul științific.

Așadar, noutatea științifică a lucrării ține de clarificarea evoluției comunităților evreiești din cele trei județe în perioada tulbure a anilor 1940-1944 și de valorificarea surselor documentare referitoare la problematica tratată.” (*Introducere*, p. 18)

Mai multe informații găsiți pe pagina web a editurii, [aici](#).

Friedman, Victor A. - Brian D. Joseph: *The Balkan Languages*. Cambridge: Cambridge University Press, 2025. <https://doi.org/10.1017/9781139019095>

Peninsula Balcanică din sud-estul Europei este locul de întâlnire a numeroase limbi care au ajuns să converge din punct de vedere structural și lexical, ca urmare a unor factori sociali complecși ce implică contactul dintre vorbitorii acestor limbi, formând astfel un „sprachbund” (uniune lingvistică). Acest volum oferă primul studiu de sinteză dedicat limbilor balcanice în limba engleză. Cercetarea acoperă întreaga gamă de limbi implicate în zona de convergență balcanică, incluzând albaneza, aromâna, bulgara, găgăuza, greaca, judezmo (spaniola evreiască), macedoneana, meglenoromâna, romani, româna, torlaka (*torlački*) și turca rumeliană occidentală. Convergențele balcanice – „balcanismele” – sunt prezentate prin prisma domeniilor gramaticale precum fonetica, fonologia, morfologia, morfosintaxa, sintaxa, semantica, pragmatica și lexicul.

Volumul este disponibil și în regim de acces liber pe platforma Cambridge Core, [aici](#).

Kovács, Éva - Raul Cârstocea - Gábor Egry (eds.): Ethnicizing Europe. Hate and Violence After Versailles. Central European Studies, Purdue University Press, 2025. 320 p.

Volumul se concentrează pe dinamica violenței interetnice din Europa în perioada interbelică. Noul sistem internațional consacrat prin tratatele de pace de la Versailles, după Primul Război Mondial, nu a adus stabilitate în Europa Central-Estică. Dimpotrivă, a generat o serie de condiții precum autodeterminarea, supravegherea internațională, ideile politice revoluționare și procesele democratice, care au conferit noi semnificații tensiunilor deja existente și au declanșat conflicte noi în regiune. Cartea debutează cu o discuție a teoriilor etnicității, urmând apoi studii de caz specifice ce investighează modurile variate în care etnicitatea a fost experimentată și contestată într-o perioadă de transformare europeană, concentrându-se în special pe zonele cu o populație mixtă. În loc să se limiteze la violența politică sau la etnonaționalism, volumul reunește cele două abordări pentru a arăta cum etnicizarea, conceptele juridice de cetățenie și violența s-au împletit în Europa post-Versailles, influențând nu doar perioada interbelică, ci și Europa de astăzi. Volumul se încheie cu o postfață semnată de Tara Zahra, care extinde această perspectivă la nivelul întregii regiuni transatlantice.

Volumul integral poate fi vizualizat pe pagina web a editurii, [aici](#).

Pfützner, Andreas: Chestiunea evreiască din România - perspective europene asupra apariției unei anomalii (circa 1772-1870). Vol. 1-2. Editura Hasefer, 2025.

Faptul că liberalismul și emanciparea evreilor au mers mână în mână în secolul al XIX-lea reprezintă aproape un loc comun în istoriografia evreiască europeană. Evoluția din România contrazice însă această asocieră, deoarece aici, în 1866, a avut loc o excludere juridică colectivă a evreilor, desemnați drept „străini”, din partea unor așa-zisi „liberali”. Cartea de față oferă pentru prima dată o reconstrucție a evoluțiilor istorice legate de problema emancipării evreilor în România, și încearcă să explice această „anomalie”. În acest scop, istoria evreilor din România este plasată în contexte europene și analizată pe fundalul interconexiunilor transnaționale.

Cartea reprezintă traducerea tezei doctorale publicată în limba germană cu titlul „Die rumänisch-jüdische Frage. Die Entstehung einer europäischen Anomalie (ca. 1772-1870)” (Böhlau, Viena, 2024).

Mai multe informații găsiți [aici](#) și [aici](#).

Weiss-Wendt, Anton (ed.): *A People Destroyed. New Research on the Roma Genocide, 1941-1945*. University of Nebraska Press, 2025. 342 p.

Contribuțiile din acest volum, realizate de autori provenind din nouă țări diferite, se bazează pe cercetările existente despre Holocaust pentru a discuta despre implementarea politicilor, ideologia rasială și experiențele comune ale evreilor și romilor. Analizând cu minuțiozitate surse primare diverse, precum documente ale autorilor crimelor, dosare ale proceselor pentru crime de război, memorii ale martorilor, date demografice, articole din presa vremii și interviuri orale, *Un popor distrus* oferă o imagine de ansamblu cuprinzătoare a distrugerii, concentrându-se în același timp pe experiențele individuale ale victimelor. Studiile de caz incluse în volum acoperă Germania, Belgia, Norvegia, Polonia, Serbia, Estonia și România. Studiul de caz referitor la romii din România este realizat de Petre Matei și poartă titlul „Means of Survival of the Romanian Roma Deported to Transnistria” [Mijloace de supraviețuire ale romilor din România deportați în Transnistria].

Mai multe informații despre volum găsiți pe pagina web a editurii, [aici](#).

■ reviste, articole

Anghel, Ionuț-Marian - Filip Alexandrescu : (Post)socialist urban orders and the unsettlement of racialized Roma in Romania. *Eurasian Geography and Economics*, 2025, 1-23. <https://doi.org/10.1080/15387216.2025.2521022>

În ultimele două decenii, o literatură emergentă a analizat interacțiunea dintre grupurile rasializate și spațiile urbane în contextul neoliberalismului. Acest studiu integrează această direcție de cercetare într-un context non-occidental (România) și pe o perioadă de timp mai extinsă (socialism și postsocialism). Mai exact, investighează cazul romilor care au fost expuși unor ordine urbane radical diferite de-a lungul ultimelor șapte decenii. Autorii argumentează că atenția recentă acordată tensiunii dintre stabilire și destabilizare în spațiul urban aduce o nouă lumină asupra mecanismelor rasializării în context est-european. Folosind surse academice și istorice secundare privind marginalizarea romilor în orașele din România, alături de date primare calitative colectate într-un oraș din Transilvania (în 2019), analiza evidențiază valuri succesive de destabilizare care i-au afectat pe romi, urmărind o traiectorie istorică de la socialism, prin postsocialismul timpuriu, până la postsocialismul financiar din ultimele două decenii. Astfel, autorii propun conceptul de *destabilizare* (unsettlement) ca un instrument relațional nou pentru a înțelege poziționarea actorilor rasializați în spații urbane în schimbare, un concept ancorat istoric, dar totodată conectat la experiențele cotidiene ale romilor marginalizați din orașele României și dincolo de acestea.

Daniel, Mihai: Social inequalities and vulnerability of Roma children in the protection system in Cluj County. *Belvedere Meridionale* 2025, vol. XXXVII, nr. 1.

Studiul analizează printr-o abordare socio-demografică situația copiilor romi separați de părinți și aflați sub măsura specială de protecție a plasamentului în județul Cluj. Cercetarea evidențiază suprareprezentarea copiilor romi în sistemul de protecție a copilului. Rezultatele arată că această disproporție este cauzată de factori precum sărăcia extremă, condițiile precare de locuire, lipsa educației și discriminarea structurală. Aproximativ o treime dintre familiile rome trăiesc în adăposturi improvizate, cu acces limitat la utilități și în condiții de supraaglomerare severă. Nivelul de educație al părinților romi este scăzut, iar accesul acestora pe piața muncii este foarte limitat. În același timp, copiii instituționalizați prezintă un nivel ridicat de probleme de sănătate, cauzate de condițiile precare de trai și lipsa îngrijirii medicale înainte de instituirea măsurii de protecție. Concluziile subliniază necesitatea unor intervenții integrate pentru reducerea inegalităților sociale care duc la separarea copiilor de familiile lor.

Popescu, Delia - Lavinia Stan: Transitional justice, decolonization and the Romani women: A perspective. *Women's Studies International Forum*, Vol. 111, 2025, <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2025.103125>

În Europa Centrală și de Est post-comunistă, cadrul de interpretare al decolonizării ne ajută să înțelegem nu doar ce s-a făcut pentru a depăși nedreptățile trecutului, ci și de ce anumite norme și narațiuni occidentale au fost respinse de o regiune ale cărei cadre de memorie sunt semnificativ diferite. Actorii occidentali implicați în justiția de tranziție au criticat programele est-europene pe motiv că s-au concentrat asupra trecutului comunist, neglijând abuzurile comise în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, când unele țări din Europa Centrală și de Est au colaborat cu regimul nazist. Ca reacție, proiectul decolonizării din Europa Centrală și de Est a subliniat importanța și urgența asumării crimelor comuniste, dar a trecut cu vederea crimele comise împotriva romilor.

Végh, Judit - Bogdan Voicu - Margarida Martins Barroso - Alexandra Deliu - Tali Heiman - Iulia-Elena Hossu - Sviatlana Karpava - Armela Maxhelaku - Dorit Olenik-Shemesh - Magdalena Ślusarczyk - Martina Wilsch - Anna Wojtyńska - Brunilda Zenelaga: *Family Relations*, 2025. <https://doi.org/10.1111/fare.70019>

Articolul trece în revistă literatura de specialitate privind implicațiile și efectele pandemiei COVID-19 asupra familiilor transnaționale (TNF), adunând dovezi actualizate despre modul în care pandemia a schimbat dinamica TNF în diferite dimensiuni ale vieții, modul în care aceste familii au făcut față adversității și a felului în care dezbaterile academice recunoaște complexitatea transnaționalității în situații de criză.

Restricțiile de mobilitate și îngrijorările legate de răspândirea bolii au reprezentat provocări semnificative pentru aceste familii. Deși familiile transnaționale au reușit să se adapteze rapid, utilizând tehnologia și soluții inovatoare pentru a-și menține relațiile, pandemia a scos la iveală și inegalitățile sociale. Concluzia articolului subliniază necesitatea unor sisteme de sprijin solide acestea, atât țările de origine, cât și în cele destinație, pentru a le ajuta să gestioneze

circumstanțele dificile care le perturbă rutina zilnică și interacțiunile. Cercetările viitoare ar putea explora și dezvolta în continuare aceste sisteme de sprijin.

Articolul se bazează pe lucrările din cadrul acțiunii COST „Dinamica familiei transnaționale în Europa (TraFaDy)”, CA21143, susținută de COST (Cooperarea europeană în domeniul științei și tehnologiei). Materialul fost redactat de membrii Grupului de lucru 1 – Kinkeeping.

Articolul este disponibil și în regim de acces liber [aici](#).

Musicology no. 38, 2025: Music and Dance of Roma in the Balkans and It's Diaspora

Secțiunea *principală* a acestui număr este dedicată muzicii și dansului romilor din țările balcanice și din diaspora acestora. Dintre cele cinci contribuții, primele două abodează aspectele istorice ale muzicii romilor și cercetările desfășurate pe termen lung în Bulgaria, respectiv Serbia. Reprezentarea identității rome prin muzică s-a dovedit a fi un subiect deosebit de productiv, așa cum reiese dintr-un studiu dedicat filmelor iugoslave din valul cinematografic *Black Wave* și lansărilor discografice ulterioare. Articolul următor oferă date extinse despre auto-organizarea muzicienilor romi din Ungaria în perioada austro-ungară și în timpul regimului Horthy. Ultima contribuție compară exemple etnografice din viața comunităților rome din Transilvania cu date provenite din alte regiuni ale lumii, cu scopul conceptualizării caracterului viu al muzicii, al melodiilor personale, al agenției sonore și al empatiei muzicale.

Numărul integral poate fi vizualizat [aici](#).

Regio 2/2025

Numărul actual al revistei este structurat în două secțiuni tematice principale. Prima reunește două articole care abordează feminitatea în proza lui Mária Berde, Irén P. Gulácsy, György Dragomán și Sándor Zsigmond Papp, analize realizate de Mária Szegedi și Mónika Prém. Cea de-a doua secțiune este dedicată reprezentării parlamentare a minorităților în Slovacia, România, Serbia și Germania, cu contribuții din partea lui Balázs Dobos, András Morauszki, [István Gergő Székely](#), Tibor Toró, Katinka Beretka și Ferenc Eiler. Secțiunea *Atelier* conține un studiu semnat de Pál Judit și Vlad Popovici, care investighează aspectele profesionalizării funcționarilor din comitatele transilvănene în perioada 1918–1925. Secțiunea *Critica* include 5 recenzii.

Numărul integral poate fi vizualizat [aici](#).

■ anunțuri

Educația minoritară în Europa Centrală și de Est: politici, echitate, recunoaștere (Cluj-Napoca, 9-10 octombrie 2025)

Conferința este organizată de către ISPMN și Institutul de Studii Religioase și va aborda dimensiunile esențiale ale educației minoritare: politici educaționale, echitate și recunoaștere culturală. Mai multe detalii ale apelului pentru contribuții găsiți aici: <https://ispmn.gov.ro/page/conferinta-ispmn>

Deadline trimitere propuneri: 15 august 2025

Propunerile sunt așteptate la: confispmn@gmail.com

Limbi de lucru: română și engleză (cu traducere simultană)

■ despre buletinul informativ Noutăți

Scopul proiectului este colectarea și difuzarea informațiilor despre lucrările științifice recent apărute în domeniul cercetării minorităților naționale din România, respectiv evenimentele de importanță majoră din această arie. Lucrările științifice și evenimentele incluse în acest buletin informativ nu constituie o listă completă. Cei interesați să coopereze la realizarea buletinului informativ sunt rugați să ne contacteze la adresa: centru.doc@ispmn.gov.ro.